

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

©2020 ШУМІЛО О. С., ПАКУЛІНА А. А., ДАЛУДІНА І. В.

УДК 338.512
JEL: A10; D61; M11; P42

Шуміло О. С., Пакуліна А. А., Далудіна І. В. Теоретичні аспекти управління витратами на підприємстві

Метою статті є дослідження теоретичних аспектів управління витратами підприємства: дослідження підходів до визначення суті витрат, їх класифікації, особливостей застосування принципів, методів та функцій управління з метою підвищення ефективності управлінських рішень. Досліджено сутність понять «витрати» та «управління витратами підприємства». За результатами компаративного аналізу визначено, що єдиного розуміння цих понять у науковій літературі не існує, погляди на ці категорії серед науковців досить різні. Класифіковано витрати, залежно від цілей управління, за трьома напрямками: витрати для визначення собівартості продукції й отриманого прибутку, оцінки запасів; витрати для прийняття управлінських рішень і планування; витрати для здійснення процесу контролювання та регулювання. З метою покращення процесу управління витратами на підприємстві досліджено та доповнено теоретичні основи управління: принципи, функції, методи. Принципи визначені відповідно до загальних принципів управління та спеціальних стосовно витрат підприємства. Зазначені принципи можуть бути основою та задавати напрям усій системі управління витратами, для кожного підприємства вони мають застосовуватися з урахуванням його особливостей – економічних та організаційних. Функції управління витратами на підприємстві запропоновано визначати відповідно до таких елементів управлінського циклу: планування та прогнозування, організація, мотивація, облік та аналіз, контроль. З метою підвищення ефективності управління витратами підприємства, що полягає в пошуку оптимізації розміру витрат і забезпечення їх запланованого рівня, розглянуто базові методи управління витратами. Досліджено такі методи управління витратами на підприємстві: директ-костинг, таргет-костинг, кайзен-костинг, бенчмаркінг витрат, облік витрат за функціями, LCC-аналіз, теорія обмежень.

Ключові слова: витрати підприємства, управління, принципи, функції, методи.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-5-306-311>

Рис.: 1. **Бібл.:** 16.

Шуміло Ольга Станіславівна – доктор економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки, Харківський національний університет будівництва та архітектури (вул. Сумська, 40, Харків, 61000, Україна)

E-mail: Olgashumilo0614@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-0574-248X>

Пакуліна Алевтина Анатоліївна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки, Харківський національний університет будівництва та архітектури (вул. Сумська, 40, Харків, 61000, Україна)

E-mail: alevtina.pakulina@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-2578-9701>

Далудіна Ірина Віталіївна – магістрант, Харківський національний університет будівництва та архітектури (вул. Сумська, 40, Харків, 61000, Україна)

E-mail: daludina/irina@gmail.com

УДК 338.512
JEL: A10; D61; M11; P42

Шумило О. С., Пакуліна А. А., Далудіна І. В. Теоретические аспекты управления расходами на предприятии

Целью статьи является исследование теоретических аспектов управления затратами предприятия: исследование подходов к определению сущности расходов, их классификации, особенностей применения принципов, методов и функций управления с целью повышения эффективности управленческих решений. Исследована сущность понятий «расходы» и «управление расходами предприятия». По результатам сравнительного анализа определено, что единого понятия этих категорий в научной литературе не существует, взгляды на эти категории среди ученых весьма различны. Классифицированы расходы, в зависимости от целей управления, по трем направлениям: расходы для определения себестоимости продукции и получения прибыли, оценки запасов; расходы для принятия управленческих решений и планирования; расходы для осуществления процесса контроля и регулирования. С целью улучшения процесса управления затратами на предприятии исследованы и дополнены теоретические основы управления: принципы, функции, методы. Принципы определены в соответствии с общими принципами управления и специальными относительно расходов предприятия. Указанные принципы могут служить основой и задавать направление всей системе управления расходами, для каждого предприятия они должны определяться с учетом его особенностей – экономических и организационных. Функции управления затратами на предприятии предложено определять в соответствии с такими элементами управленческого цикла: планирование и прогнозирование, организация, мотивация, учет и анализ, контроль. С целью повышения эффективности управления расходами предприятия, заключающейся в поиске оптимизации расходов и обеспечения их запланированного уровня, рассмотрены базовые методы управления расходами. Исследованы следующие методы управления расходами предприятия: директ-костинг, таргет-костинг, кайзен-костинг, бенчмаркнг расходов, учет расходов по функциям, LCC-анализ, теория ограничений.

Ключевые слова: расходы предприятия, управление, принципы, функции, методы.

Рис.: 1. **Библ.:** 16.

Шумило Ольга Станиславовна – доктор экономических наук, доцент, доцент кафедры экономики, Харьковский национальный университет строительства и архитектуры (ул. Сумская, 40, Харьков, 61000, Украина)

E-mail: Olgashumilo0614@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-0574-248X>

Пакуліна Алевтина Анатольевна – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры экономики, Харьковский национальный университет строительства и архитектуры (ул. Сумская, 40, Харьков, 61000, Украина)

E-mail: alevtina.pakulina@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-2578-9701>

Далудина Ирина Витальевна – магистрант, Харьковський національний університет строительства и архитектуры (ул. Сумская, 40, Харьков, 61000, Україна)

E-mail: daludina/irina@gmail.com

UDC 338.512

JEL: A10; D61; M11; P42

Shumilo O. S., Pakulina A. A., Daludina I. V. Theoretical Aspects of Costs Management in the Enterprise

The article is aimed at researching the theoretical aspects of enterprise costs management: researching the approaches to defining the nature of costs, classifying them, and applying principles, methods and management functions to improve the efficiency of managerial decisions. The essence of the concepts of «costs» and «management of enterprise costs» are researched. According to the results of comparative analysis it is defined that there is no single concept of these categories in the scientific literature, views on these categories among scholars are very different. The costs are classified, depending on management objectives, on three following directions: costs for defining the self-cost of production and gain of profit, valuation of stocks; costs for making managerial decisions and planning; costs for implementing the process of control and regulation. In order to improve the costs management process in the enterprise, theoretical bases of management are researched and supplemented as follows: principles, functions, methods. The principles are defined in accordance with the general management principles and the special principles regarding the costs of enterprise. These principles can serve as a basis and set the direction of the entire system of cost management, for each enterprise they should be defined in view of its features, both economic and organizational. The functions of costs management in the enterprise are proposed to be defined in accordance with such elements of the management cycle: planning and forecasting, organization, motivation, accounting and analysis, control. In order to improve the management of enterprise costs, consisting in a search for costs optimization and ensuring their planned level, the basic methods of cost management are considered. The following methods of the management of enterprise costs are researched: direct-costing, target-costing, kaizen-costing, benchmarking of costs, accounting by functions, LCC analysis, theory of limitations.

Keywords: enterprise costs, management, principles, functions, methods.

Fig.: 1. **Bibl.:** 16.

Shumilo Olha S. – D. Sc. (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Economics, Kharkiv National University of Construction Engineering and Architecture (40 Sumska Str., Kharkiv, 61000, Ukraine)

E-mail: Olgashumilo0614@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-0574-248X>

Pakulina Alevtina A. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Economics, Kharkiv National University of Construction Engineering and Architecture (40 Sumska Str., Kharkiv, 61000, Ukraine)

E-mail: alevtina.pakulina@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-2578-9701>

Daludina Irina V. – Master's Degree Student, Kharkiv National University of Construction Engineering and Architecture (40 Sumska Str., Kharkiv, 61000, Ukraine)

E-mail: daludina/irina@gmail.com

Рациональне управління витратами виробництва завжди є актуальним питанням для кожного підприємства, адже основною метою господарювання є отримання максимального прибутку та мінімізація витрат – матеріальних, трудових, фінансових та інших. Ефективність діяльності підприємства, його конкурентоспроможність, стійке функціонування в поточному періоді та розвиток у майбутньому значною мірою залежить від прийняття рішень щодо оптимізації витрат. Витрати є необхідною умовою функціонування підприємства, їх якість і кількість безпосередньо впливає на фінансові результати. Ефективне управління витратами на підприємстві має базуватися на теоретико-прикладних аспектах управління, які потребують дослідження та доповнення з урахуванням сучасної специфіки функціонування підприємств у трансформаційному економічному середовищі.

Дослідженню питань управління витратами підприємства значну увагу приділяли вітчизняні та зарубіжні вчені, наукові праці яких створюють певний методологічний базис, а саме: Палій В., Єгорова Н., Романенко І., Турчинов О., Ніколаєва С., Бланк І., Бородкін А., Гальчинський А., Торопов В., Філіппов К.,

Мігалатий Б., Шеремет А., Турило А., Брігхем Е., Портер М., Томпсон А., Стрікленд А. та інші. Усі вони зробили значний вклад у розвиток теорії та методології управління витратами, але деякі питання щодо управління витратами виробництва потребують уточнення, що обумовлено важливістю цієї системи в системі управління підприємством і змінами сучасного трансформаційного середовища існування підприємства.

Метою статті є дослідження теоретичних аспектів управління витратами підприємства: підходів до визначення суті витрат, їх класифікації, особливостей застосування принципів, методів та функцій управління з метою підвищення ефективності управлінських рішень.

У сучасній економічній науковій літературі серед науковців не існує єдиного визначення суті витрат. Погляди на цю категорію досить різні, що знижує на практиці ефективність управління ними. За твердженням Е. Бріггема, витрати за своїм змістом – це явні витрати підприємства, які приводять до отримання економічних вигод [1]. Ч. Т. Хорнгрен вважає, що витрати – це ресурси, які викорис-

товуються для досягнення цілей [2]. На думку З.-М. В. Задорожного, витрати – це вартість усіх використуваних ресурсів, необхідних для випуску визначеного обсягу продукції [3]. В. К. Складенко розуміє витрати як грошову оцінку вартості матеріальних, трудових, фінансових, природних, інформаційних та інших видів ресурсів на виробництво та реалізацію за певний період часу [4]. Н. М. Ткаченко трактує витрати як спожиті в процесі виробництва засоби виробництва, які втілюють у собі працю в минулому (сировину, матеріали, амортизацію основних засобів, працю працівників, зайнятих у процесі виробництва з відповідними на неї урахуваннями та ін.) [5]. Г. І. Чубирка визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати підприємства та її розкриття в фінансовій звітності [6]. Відповідно до П(С)БО 16 «Витрати» витрати – це зменшення активів або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками), за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені. У загальному вигляді витрати підприємства, пов'язані зі звичайною діяльністю, складаються із собівартості реалізованих товарів (визначається за П(С)БО 9 «Запаси») [14], адміністративних витрат, витрат на збут та інших операційних витрат. При цьому, вартісні витрати на певний фактор виробництва можуть істотно відрізнятися залежно від рішення, яке приймається, і, звичайно, вони не однакові на різних підприємствах.

Зазначимо, що серед науковців не існує єдності щодо визначення суті поняття «управління витратами». Так, управління витратами розглядають як: засіб досягнення підприємством економічного результату,

який не зводиться лише до зниження витрат, а й поширюється на всі елементи управління [7]; процес цілеспрямованого формування оптимального рівня витрат підприємства [8]; безперервний процес їх обліку, аналізу, планування та контролю, результатом якого є знаходження управлінського рішення, що спрямоване на оптимізацію затрат і їх зниження [9]. Управління витратами підприємства являє собою процес цілеспрямованого впливу на склад, структуру та поведінку витрат, а також їх облік, планування, аналіз та контроль для прийняття управлінського рішення щодо їх оптимізації [10].

Під час управління витратами підприємства слід ґрунтуватися на існуючих класифікаціях витрат за відповідними ознаками, зокрема при прийнятті управлінських рішень щодо ефективності управління витратами; при аналізуванні витрат з метою інформаційного забезпечення та контролю за витратами в системі управління витратами; при визначенні собівартості одиниці продукції, фінансових результатів та ефективності діяльності тощо; у маркетинговій діяльності підприємства при формуванні цінової політики; при вкладанні коштів у різноманітні проекти і т. п. [11].

Найпоширенішою є класифікація витрат залежно від цілей управління, де виділяють три напрями: витрати для визначення собівартості продукції й отриманого прибутку, оцінки запасів; витрати для прийняття управлінських рішень і планування; витрати для здійснення процесу контролювання та регулювання (рис. 1).

Під час управління виробничим підприємством вагомим значення набуває управління витратами,

Рис. 1. Напрями класифікації витрат підприємства залежно від цілей управління

Джерело: складено за [11; 12].

яке можна визначити як процес формування, розподіл і використання витрат підприємства в результаті господарської діяльності, що базується на визначених *принципах*:

- ✦ застосування системного підходу до управління витратами;
- ✦ самостійне визначення підприємством форм і документації системи управління витратами;
- ✦ управління витратами на усіх стадіях життєвого циклу продукції;
- ✦ поєднання мінімізації витрат з підвищенням якості продукції;
- ✦ використання ефективних методів зниження витрат, контроль за недопущенням зайвих витрат;
- ✦ єдність і універсальність інформаційного забезпечення рівня витрат для внутрішнього призначення;
- ✦ пріоритет стратегічних цілей, де стратегія враховує внутрішні можливості підприємства та всі зовнішні умови його функціонування;
- ✦ безперервність;
- ✦ економічна обґрунтованість і достовірність.

Зазначені принципи можуть бути основою та задавати напрям усій системі управління витратами, але для кожного підприємства мають застосовуватися з урахуванням його особливостей – економічних та організаційних.

Мета управління витратами підприємства – забезпечення ефективності виробництва – досягається шляхом вирішення таких завдань:

- ✦ контроль за господарською діяльністю підприємства;
- ✦ контроль за зміною рівня, обсягом і структурою витрат на обсяг виробництва та одиницю продукції;
- ✦ вибір способу нормування витрат і зміна норм за рахунок використання новітніх технологій, впровадження наукових розробок, удосконалення організації праці на підприємстві;
- ✦ пошук резервів зниження витрат на підприємстві.

Управління витратами є однією зі складових менеджменту підприємства та передбачає виконання всіх функцій, властивих управлінню – розробки, прийняття управлінських рішень, а також контролю за їх виконанням. Реалізація функцій управління витратами підприємства відбувається відповідно до таких елементів управлінського циклу, як планування та прогнозування, організація, мотивація, облік та аналіз, контроль.

Планування є однією із головних функцій управління витратами. Завдяки плануванню створюється майбутній орієнтир діяльності підприємства в майбутньому періоді. Розрізняють перспективне (довгострокове), поточне (короткострокове) планування та оперативне.

Перспективне планування дає змогу розробити стратегію розвитку господарюючого суб'єкта, врахувати впливи внутрішнього та зовнішнього середовища. Ступінь точності такого планування невеликий і залежить від багатьох чинників впливу – як економічних, так і соціальних, політичних, технологічних та інших. Поточне планування відбувається із перспективою на рік, точність його більша, воно спрямовано на реалізацію перспективного планування. У сучасних умовах господарювання, сповнених постійних змін, актуальності набуває оперативне планування, розробляються управлінські заходи для коригування процесу виробництва на підприємстві.

Прогнозування з відносною точністю повинно давати оцінку розміру витрат. Результати прогнозу оптимального співвідношення «витрати – результати» є вихідною базою для розрахунку максимально допустимих витрат у цілому та по окремих стадіях життєвого циклу на перспективу, для визначення кращої структури сумарних витрат і максимально можливих економічних результатів [13].

Організація, як функція під час управління витратами, полягає у визначенні осіб, які управляють витратами; способів управління; місць формування витрат, тобто сфери відповідальності, пов'язаної з певними видами витрат під час виготовлення продукції; організації підрозділів відповідальності за управління витратами на підприємстві; забезпечує налагодження взаємодії між працівниками та координацію дій на основі внутрішніх інформаційних зв'язків для управління витратами.

Функція *мотивації* в управлінні витратами підприємства полягає в активізації працівників і підвищенні зацікавленості в ефективній роботі підприємства, отриманні прибутку та зниженні витрат. Для менеджерів підприємств інструментами впливу на ефективність роботи працівників є стимулювання – засоби, які б сприяли дотримуванию працівниками запланованих витрат і пошуків можливостей їх зниження.

Функція *обліку та аналізу*. Облік витрат сприяє вимірюванню та реєстрації фактів споживання ресурсів у процесі функціонування підприємства. Аналіз витрат підприємства забезпечує визначення тенденцій і закономірностей виробничого ресурсоспоживання. Аналіз витрат полягає у визначенні ступеня досягнення фінансових показників підприємства, визначенні динаміки показників за ряд років, що, своєю чергою, сприяє підвищенню методичного забезпечення витрат підприємства. За результатами аналізу проводиться прогнозування витрат на підприємстві.

Контроль під час управління витратами підприємства проводиться з метою контролювання рівня витрат і порівняння їх із нормативними значеннями (плановими). Завданнями контролю витрат на підприємстві є: моніторинг витрат; виявлення відхилень фактичного рівня витрат від планового; аналіз відхилень та обґрунтування і розробка регулюючих захо-

дів. Особливістю контролю є його безперервне здійснення, що забезпечує своєчасне виявлення недоліків та попередження їх у майбутньому. За часовою ознакою розрізняють: *поточний контроль*, що відбувається щодня, коли контролюються всі матеріальні цінності шляхом проведення обліку; *періодичний*, який встановлює підприємство і здійснює із певними проміжками часу; *разовий контроль* проводиться у формі ревізій та інвентаризацій. Під час управління витратами на підприємстві контроль проводиться за місцями та центрами їх формування. Суб'єктами контролю є ініціатори, особи які зацікавлені в інформації про обсяг, динаміку, структуру виробничих витрат, і виконавці, які проводять контроль витрат (державні установи, що виконують функцію здійснення контролю на підприємствах).

Ефективність управління витратами підприємства полягає в пошуку оптимізації розміру витрат і забезпеченні їх запланованого рівня, що базується на використанні різних методів управління. Серед найбільш популярних методів управління витратами на підприємстві є такі: директ-костинг, таргет-костинг, кайзен-костинг, бенчмаркінг витрат, облік витрат за функціями, LCC-аналіз, теорія обмежень.

Метод *директ-костинг* – система обліку, в якій витрати класифіковано на постійні та змінні, облік витрат проводиться за їх видами та місцем виникнення. Перевагами цього методу є отримання даних із регулярної звітності. Головна функція цього методу – управління витратами та фінансовим результатом. На основі застосування методу директ-костинг визначається точна і повна собівартість, але неможливе встановлення невинуватених витрат, яких можна було б уникнути.

Метод *таргет-костинг* частіше застосовується під час управління витратами в інноваційних галузях та у сфері обслуговування. Суть методу полягає в управлінні витратами і прибутком шляхом зниження витрат і контролем за ними, у формуванні собівартості продукції на основі раніше визначеної ціни. Зазначимо, що при цьому рівень витрат підприємства формують бажані прибуток та очікувана ціна.

Суть методу управління витратами *кайзен-костинг* полягає в повільному зниженні витрат, що приведе до досягнення необхідного рівня собівартості та прибутку. Під час управління за цим методом усувається різниця між цільовою та розрахунковою (на етапі проектування) собівартістю.

Бенчмаркінг витрат – це система управління, заснована на спостереженнях за успішними конкурентами, що передбачає впровадження перейманих методів управління витратами та впровадження їх у практику свого підприємства для підвищення результатів діяльності. При використанні цього методу доцільно враховувати динаміку ринкового середовища та зміни на підприємствах-еталонах.

Облік витрат за функціями – це облік витрат на підставі видів діяльності. Він може контролювати накладні витрати шляхом виділення першопричинних чи інших витрат. Управління витратами на основі видів діяльності передбачає, що будь-яка діяльність, яка потребує витрачання ресурсів, породжує витрати, і собівартість продукції визначається операціями, які необхідні для її створення: розробкою, проектуванням, виробництвом, маркетингом, доставкою та сервісним обслуговуванням. Зрозумівши всі операції, які утворюють те чи інше виробництво, можна управляти витратами [15].

LCC-аналіз. Даний метод застосовується при стратегічному управлінні, бо він охоплює період у кілька років. Планові витрати визначаються на кожній стадії життєвого циклу продукту. LCC-аналіз – єдиний метод управління витратами, який передбачає врахування впливу інфляції через дисконтування грошових потоків у прийнятті рішень. Перевагами даного методу є отримання в довгостроковому періоді оцінки здійснених витрат і їх покриття відповідними доходами; забезпечення точного прогнозу всіх витрат і співвідношення отриманого доходу та витрат щодо виробництва в цілому; забезпечення стратегічного бачення структури витрат і зіставлення її зі структурою доходів. Недоліками є відсутність періодизації фінансових результатів; невизначеність в обліку накладних витрат; може потребувати витрат на отримання великої додаткової інформації [16].

Теорія обмежень ґрунтується на тому, що для кожного підприємства існують обмеження, які заважають досягненню головної мети. Для забезпечення реалізації мети має місце управління вузькими місцями, яке складеться із таких етапів процесу обмежень: ідентифікація, спроба усунення обмеження, повернення на початок циклу.

Зважаючи на велику кількість існуючих методів управління витратами, для кожного підприємства має бути індивідуальний підхід до їх вибору. Обрані методи управління витратами мають забезпечувати оперативне та стратегічне управління підприємством, що сприятиме його ефективній господарській діяльності.

ВИСНОВКИ

Під час дослідження визначено, що в науковій економічній літературі не існує єдиного визначення суті понять «витрати» та «управління витратами», що ускладнює процес управління витратами на практиці. З метою покращення процесу управління витратами досліджено та доповнено теоретичний базис: класифіковано витрати підприємства залежно від цілей управління; визначено принципи, функції та методи управління. Дослідження теоретичних аспектів управління витратами підприємства надає можливість повнішого розуміння суті процесу управління витратами та підвищує його ефективність, що в під-

сумку вплине на покращення фінансового результату діяльності підприємства. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Брігхем Е. Ф. Основи фінансового менеджменту : пер. з англ. Київ : КА «Вазак»; Молодь, 1997. 1000 с.
2. Хорнгрен Ч. Т., Фостер Дж. Бухгалтерский учет: управленческий аспект – пер. с англ. М. : Финансы и статистика, 2000. 416 с.
3. Задорожний З.-М. В. Внутрішньогосподарський облік в будівництві: методологія та організація : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.09. Тернопіль, 2007. 471 с.
4. Склярченко В. К. В чем разница между затратами, расходами и издержками? URL: <http://www.elitarium.ru/zatraty-rashody-izderzhki-aktivy-proizvodstvo-buhgalterskij-upravlencheskij-uchet/>
5. Ткаченко Н. М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність : підручник. 5-те вид., допов. і перероб. Київ : Алерта, 2011. 976 с.
6. Чубирка Г. І. Методи оптимізації витрат підприємства у ринкових умовах. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. 2016. Вип. 2. С. 118–124. URL: <http://dspace.msu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/2616/1/2-6-2-2016-20.pdf>
7. Управління витратами на підприємстві : навч. посібник / під ред. Г. А. Краюхіна. Київ : Бізнес-преса, 2000. 276 с
8. Турило А. М., Кравчук Ю. Б., Турило А. А. Управління витратами підприємства. Київ : Центр навчальної літератури, 2006. 120 с.
9. Лабзунов П. П. Организация управления затратами в условиях рыночной экономики. *Экономист*. 2002. № 9. С. 36–39.
10. Літовченко О. Ю. Управління витратами на підприємстві: теоретичний аспект. *Інфраструктура ринку*. 2019. Вип. 31. С. 301–309. URL: http://market-infr.od.ua/journals/2019/31_2019_ukr/47.pdf
11. Когут У. І. Критерії класифікації витрат підприємства. *Вісник НУ «Львівська політехніка»*. 2008. № 624. С. 43–49. URL: http://vlp.com.ua/files/08_27.pdf
12. Економіка підприємства : підручник / І. Ю. Чаюн, Г. М. Богославець, Н. С. Довгаль та ін. ; за заг. ред. проф. Н. М. Ушакової. Київ : КНТЕУ, 2005. 569 с.
13. Волкова М. В. Система управління витратами промислового підприємства. *Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики*. 2013. № 3. С. 25–33.
14. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» : затв. Наказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. № 318. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text>
15. Власюк Г. В. Оцінка управління витратами виробництва. *Держава та регіони. Серія «Економіка та підприємництво»*. 2013. № 4. С. 54–60.
16. Кальєніна Н. В. Методи управління витратами, їх переваги та недоліки. *Держава та регіони. Серія «Економіка та підприємництво»*. 2007. № 5. С. 32–35.

REFERENCES

Brihkhem, E. F. *Osnovy finansovoho menedzhmentu* [Fundamentals of Financial Management]. Kyiv: KA «Vazako»; Molod, 1997.

- Chaiun, I. Yu. et al. *Ekonomika pidpriemstva* [Business Economics]. Kyiv: KNTEU, 2005.
- Chubyrka, H. I. "Metody optymizatsii vytrat pidpriemstva u rynkovykh umovakh" [The Methods of Company Costs Optimization in the Market Conditions]. *Naukovyi visnyk Mukachivskoho derzhavnogo universytetu*. 2016. <http://dspace.msu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/2616/1/2-6-2-2016-20.pdf>
- Kalienina, N. V. "Metody upravlinnia vytratamy, yikh perevahy ta nedoliky" [Cost Management Methods, Their Advantages and Disadvantages]. *Derzhava ta rehiony. Seriya «Ekonomika ta pidpriemnytstvo»*, no. 5 (2007): 32-35.
- Khorngren, Ch. T., and Foster, Dzh. *Bukhgalterskiy uchets: upravlencheskiy aspekt* [Accounting: Management Aspect]. Moscow: Finansy i statistika, 2000.
- Kohut, U. I. "Kryterii klasyfikatsii vytrat pidpriemstva" [Criteria for Classification of Enterprise Costs]. *Visnyk NU «Lvivska politehnika»*. 2008. http://vlp.com.ua/files/08_27.pdf
- [Legal Act of Ukraine] (1999). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text>
- Labzunov, P. P. "Organizatsiya upravleniya zatratami v usloviyakh rynochnoy ekonomiki" [Organization of Cost Management in a Market Economy]. *Ekonomist*, no. 9 (2002): 36-39.
- Litovchenko, O. Yu. "Upravlinnia vytratamy na pidpriemstvi: teoretychnyi aspekt" [Business Expenditure Management: Theoretical Aspect]. *Infrastruktura rynku*. 2019. http://market-infr.od.ua/journals/2019/31_2019_ukr/47.pdf
- Skylyarenko, V. K. "V chem raznitsa mezhdz zatratami, raskhodami i izderzhkami?" [What is the Difference between Costs, Expenses and Outgoings?]. <http://www.elitarium.ru/zatraty-rashody-izderzhki-aktivy-proizvodstvo-buhgalterskij-upravlencheskij-uchet/>
- Tkachenko, N. M. *Bukhhalterskiy finansovyi oblik, opodatkovannia i zvitnist* [Financial Accounting, Taxation and Reporting]. Kyiv: Alerta, 2011.
- Turylo, A. M., Kravchuk, Yu. B., and Turylo, A. A. *Upravlinnia vytratamy pidpriemstva* [Enterprise Cost Management]. Kyiv: Tsentr navchalnoi literatury, 2006.
- Upravlinnia vytratamy na pidpriemstvi* [Cost Management in the Enterprise]. Kyiv: Biznes-presa, 2000.
- Vlasiuk, H. V. "Otsinka upravlinnia vytratamy vyrobnytstva" [Estimation of Production Cost Management]. *Derzhava ta rehiony. Seriya «Ekonomika ta pidpriemnytstvo»*, no. 4 (2013): 54-60.
- Volkova, M. V. "Systema upravlinnia vytratamy promyslovoho pidpriemstva" [Cost Control System of Industrial Enterprises]. *Ekonomika ta upravlinnia pidpriemstvamy mashynobudivnoi haluzi: problemy teorii ta praktyky*, no. 3 (2013): 25-33.
- Zadorozhnyi, Z.-M. V. "Vnutrishnyohospodarskiy oblik v budivnytstvi: metodolohiia ta orhanizatsiia" [Internal Accounting in Construction: Methodology and Organization]: *dys. ... d-ra ekon. nauk : 08.00.09*, 2007.